

Wer in Zukunft von Anne Frank spricht, wird auch von Selma Meerbaum-Eisinger sprechen müssen – wie von zwei Schwestern, von denen die eine dokumentierte, was die andere dichtete. Das Tagebuch der Anne Frank, im holländischen Versteck geschrieben, und die Gedichte der Selma Meerbaum-Eisinger gehören zusammen: Zeugnisse des Lebens zweier jüdischer Mädchen, die Opfer des nationalsozialistischen Deutschland wurden.

Той, хто в майбутньому говоритиме про Анну Франк, змушений буде говорити й про Зельму Меєрбаум-Айзінгер – як про двох сестер, одна з яких документувала те, що друга висловлювала у віршах. «Щоденник» Анни Франк, написаний у голландському сховку, й вірші Зельми Меєрбаум-Айзінгер є, по суті, єдиним цілим: життєвим свідченням двох єврейських дівчат, які стали жертвами націонал-соціалістської Німеччини.

Der Lebensweg und das poetische Werk eines Dichters sind bei weitem nicht gleichbedeutende Kategorien. Nicht selten können sie in verschiedenen Dimensionen, sozusagen in Parallelwelten existieren. Für Selma Meerbaum-Eisinger sind diese Begriffe jedoch untrennbar, ja sogar identisch geworden. Daher lässt uns diese Untrennbarkeit nie gleichgültig, sie wird unsere Herzen durch diese einmalige Verbindung von außerordentlicher poetischer Begabung und unabwendbarer Fatalität des Schicksals immer bewegen. Denn ihr Schicksal erhielt in ihren Gedichten seine höchste Verkörperung und Vollendung.

Життєвий шлях і літературна творчість поета – далеко нерівнозначні поняття. Нерідко вони можуть існувати мовби у різних вимірах, так би мовити, у паралельних світах. Для Зельми Меєрбаум-Айзінгер це поняття нероздільні, ба навіть тотожні. Тому ця нероздільність ніколи не залишатиме нас байдужими, вона завжди бенгетиме наше серця унікальним поєднанням надзвичайної поетичної обдарованості та невідвортної фатальності долі, яка отримала в її поезії своє найвище втілення і звернення.

Видавництво "Книги – XXI"

Зельма Меєрбаум-Айзінгер
Я тугою огорнута

Selma Meerbaum-Eisinger

Ich bin in Sehnsucht eingehüllt

Gedichte eines jüdischen Mädchens
an seinen Freund

Зельма Меєрбаум-Айзінгер

Я тугою огорнута

Вірші єврейської дівчини до свого друга

Меридіан серця

Selma Meerbaum-Eisinger wurde 18 Jahre alt. Sie hinterließ 52 Gedichte, die dieser Band zusammenfasst: Gedichte über eine Liebe, die mehr Traum war als Wirklichkeit, gewidmet ihrem Freund, der später auf der Flucht nach Palästina ums Leben kam. Gerettet werden Selmas Gedichte, die jahrzehntlang als verschollen galten.

Зельма Меєрбаум-Айзінгер досягла 18-літнього віку. Вона залишила поетичний спадок із 52 віршів, які публікуються у цій книзі: вірші про кохання, що було радше мрією, ніж дійсністю, присвячені другові, котрий згодом загинув під час втечі до Палестини. Врятувати вдалося тільки вірші, які впродовж десятиліть вважалися зниклими безвісти.

Bibliothek der deutschsprachigen Literatur
Бібліотека німецькомовної літератури

Meridian serця

Meridian des Herzens

Selma Meerbaum-Eisinger

Ich bin in Sehnsucht eingehüllt

*Gedichte eines jüdischen Mädchens
an seinen Freund*

*Vorwort von Iris Berben
Ins Ukrainische übersetzt
und mit einem Nachwort von Petro Rychlo*

Czernowitz
Knyhy – XXI
2012

Зельма Меербаум-Айзінгер

Я тугою огорнута

*Вірші єврейської дівчини
до свого друга*

*Передмова Іріс Бербен
Переклад з німецької
та післямова Петра Рихла*

Чернівці
Книги – XXI
2012

Зельма Меербаум-Айзінгер

Я тугою огорнута. Вірші єврейської дівчини до свого друга / Передм. Іріс Бербен. Переклад з нім. та післям. Петра Рихла (нім. та укр. мовами). – Чернівці: Книги – ХХІ, 2012. – 152 с. ISBN 978-617-614-025-2

Єврейська дівчина Зельма Меербаум-Айзінгер народилася 1924 р. в Чернівцях. Її коротке життя було безжално обірване 1942 р. в одному з нацистських «трудових» таборів Трансністрії, коли їй заledве виповнилося вісімнадцять. Зельміні вірші, написані німецькою мовою і присвячені коханому другові, дивом уціліли. Вони засвідчують неординарний поетичний хист, брутально розтопаний нацистським режимом. Сьогодні її ім'я стоїть поряд з іменем голландської дівчинки Анни Франк, авторки знаменитого «Щоденника».

Gefördert von der Stiftung Schloss Neuhardenberg und der Präsidentin der Deutschen Filmakademie Iris Berben.

Видання здійснене за підтримки Фонду Замок Нойгарденберг (ФРН) та Президента Німецької академії кіномистецтва Іріс Бербен.

Перекладено за виданням:

Selma Meerbaum-Eisinger. Ich bin in Sehnsucht eingehüllt. Gedichte eines jüdischen Mädchens an seinen Freund. Herausgegeben und eingeleitet von Jürgen Serke. Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg 1980.

В оформленні обкладинки використано роботу Гельги фон Льовеніх «Триптих про життя Зельми Меербаум-Айзінгер: Юність – мрія – смерть» (акварель, 2011).

Bei der Ausstattung des Buchumschlags wurde das Bild von Helga von Loewenich «Triptychon zu Selma Meerbaum-Eisingers Leben: Jugend – Traum – Tod» (Aquarell, 2011) verwendet.

Copyright © 1980 by Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg

© Іріс Бербен, передмова, 2011

© Петро Рихло, переклад, післямова, 2012

© Видавництво «Книги – ХХІ», 2012

© Гельга фон Льовеніх, художнє оформлення, 2012

Inhalt

Зміст

Iris Berben. Vorwort	10
<i>Іріс Бербен. Передмова</i>	11

gedichte ... *поезії*

Lied	16
<i>Пісня</i>	17
Farben	18
<i>Барви</i>	19
Kristall	20
<i>Кристал</i>	21
Den gelben Astern ein Lied	22
<i>Пісня жовтим айстрам</i>	23
Kastanien	24
<i>Каштани</i>	25
Welke Blätter	26
<i>Зів'яле листя</i>	27
Stille	28
<i>Тиша</i>	29
Spaziergang	30
<i>Прогулянка</i>	31
Welkes Blatt	32
<i>Зів'ялий листок</i>	33
Der Kelch	34
<i>Келих</i>	35
Frühling	36
<i>Весна</i>	37
Nachmittag	38
<i>Полудень</i>	39
Spätnachmittag	40
<i>Надвечір'я</i>	41

Regen	42
<i>Дощ</i>	43
Abend I	44
<i>Вечір I</i>	45
Abend II	46
<i>Вечір II</i>	47
Trauer	48
<i>Сум</i>	49
Sehnsuchtslied	50
<i>Тужлива пісня</i>	51
Schlaflied für mich	52
<i>Коліскова для мене</i>	53
Du, weißt du...	54
<i>Чи знаєш ти...</i>	55
Märchen	56
<i>Казка</i>	57
Ich bin der Regen	58
<i>Я – дрібен дощик</i>	59
Ja	60
<i>Так</i>	61
Poem	62
<i>Поема</i>	63
August	68
<i>Серпень</i>	69
Herbst	70
<i>Осінь</i>	71
Lied	72
<i>Пісня</i>	73
Herbstregen	74
<i>Осінній дощ</i>	75
Hände	76
<i>Руки</i>	77
Haar	78
<i>Волосся</i>	79
Ich bin die Nacht	80
<i>Я – темна ніч</i>	81
Rote Nelken	82
<i>Червоні гвоздики</i>	83

Schlaflied	88
<i>Колискова</i>	89
Wiegenlied	90
<i>Колисанка</i>	91
Gilu	92
<i>Гілу</i>	93
Lied der Freude	94
<i>Пісня радості</i>	95
Der Sturm	98
<i>Буря</i>	99
Vormittag	100
<i>Ранок</i>	101
Regenlied	102
<i>Дощова пісня</i>	103
Bleistiftskizze	104
<i>Шкіц олівцем</i>	105
Stefan Zweig	106
<i>Стефан Цвайґ</i>	107
Das Glück	108
<i>Щастя</i>	109
Sonett	110
<i>Сонет</i>	111
Sonne im August	112
<i>Сонце у серпні</i>	113
Tränenhalsband	114
<i>Намісто сліз</i>	115
***	118
Schlaflied für dich	120
<i>Колискова для тебе</i>	121
Träume	122
<i>Марення</i>	123
Schlaflied für die Sehnsucht	124
<i>Тужлива колискова</i>	125
Müdes Lied	126
<i>Втомлена пісня</i>	127
***	128
Tragik	130
<i>Трагічне</i>	131

Petro Rychlo	
«Ich möchte den Himmel mit Händen fassen...»	
Dichtung und Schicksal von Selma Meerbaum-Eisinger	132
<i>Петро Рихло</i>	
«Я хочу небо на руки взяти...»	
<i>Поетія і доля Зельми Меербаум-Айзінгер</i>	133

vorwort
передмова

«Der Tod ist ein Meister aus Deutschland», so hat es Czernowitz's großer Sohn, Paul Celan, in seinem erschütternden Poem «Todesfuge» formuliert.

Mit «kältester Kälte» hat dieser Meister aus Deutschland auch der jungen 18-jährigen Czernowitzer Schülerin, Selma Meerbaum-Eisinger, das Leben genommen. Jüdin, die sie war, fiel sie – wie abertausende Czernowitzer Juden auch – dem gnadenlosen Furor des deutschen Naziregimes zum Opfer. ›Ich möchte leben«, so schreibt sie, ›möchte lachen und Lasten heben / und möchte kämpfen und lieben und hassen / und möchte den Himmel mit Händen fassen / und möchte frei sein und atmen und schreien. / Ich will nicht sterben. / Nein! / Nein«.

Den Naziterror scherten solche Lebenshoffnungen nicht. Wenige Monate nach ihrem 18. Geburtstag, am 16. Dezember 1942, musste sie in einem Arbeitslager der «SS» westlich des Bug erschöpft, entkräftet und ausgezehrt ihr Leben lassen.

Nur knappe drei Jahre war es ihr vergönnt, Gedichte zu schreiben und in nie gekannter Wortklarheit und Menschenzärtlichkeit ihre Welt und den Beginn ihrer ersten Liebe zu umkreisen, die kaum gelebt auch ihre letzte war.

Ihre Gedichte, siebenundfünfzig an der Zahl, wurden von zwei Freundinnen, die überlebten, im Herzen gehütet und bewahrt. Sie gelangten vor mehr als vierzig Jahren zurück in ein Deutschland, das sich des grausamen, realen Spuks der eigenen Vergangenheit bewusst zu werden und ihn in gebrochener Begrenztheit «wiedergutzumachen» suchte.

Einige ihrer Gedichte wurden Ende der siebziger Jahre gedruckt, mit wenig Resonanz. Erst 1980 beginnt die deutsche Öffentlichkeit – durch Medienberichte und eine Neuauflage befördert – das ebenso kleine wie große «opus» der jungen Selma Meerbaum-Eisinger wahrzunehmen und tief berührt ins Herz zu schließen.

Zu dieser Zeit begegnete auch ich zum ersten Mal Selmas Gedichten. Seither steht ihre schreibende Stimme, steht ihr Schicksal dicht an meiner Schulter. Die unaufdringliche Meisterschaft ihres Wortes, die Grundmelodie ihrer heiteren Melancholie, die zum Ende ihres Lebens zur Traurigkeit erstarrt, wird mich mein Leben lang nie mehr verlassen.

Rainer Maria Rilkes Wort «das Schöne sei des Schrecklichen Anfang» erfährt in Selmas Gedichten ihre tiefe, fürchterliche Bestätigung. Es ist als sehe und fühle Selma beim Schreiben. Ihre Worte, ihre Gefühle haben Substanz, Eigenleben, sind unverstelltes Leben, sind Dichtung. Selten ist mir eine solche Sprache tapferer und tragischer Verlorenheit begegnet. Wie ein «Wundpunkt» spiegeln sich in Selma Meerbaum-Eisingers Gedichten die Höllenstürze des «Dritten Reiches» im Schicksal eines jungen Menschenwesens.

Im April des Jahres 2011 war es mir vergönnt zwei Tage in Czernowitz verbringen zu dürfen, vor Selma Meerbaum-Eisingers Wohnhaus zu verweilen, das jüdische Ghetto zu durchschreiten, um am zweiten Abend im Haus des jüdischen Museums einige von Selmas Gedichten in deutscher Sprache lesen zu dürfen.

Bei meinem Aufenthalt wurde mir bewusst, dass Selmas Gedichte bisher ausschließlich in deutscher Sprache nachzulesen sind. Damit hat es nun ein Ende und ich bin glücklich, dass dieser Gedichtband – von Professor Peter Rychlo kongenial übersetzt – nun in ukrainischer Sprache vorliegt und hoffentlich von vielen Bürgerinnen und Bürgern des Landes ins Herz geschlossen wird. All die, die diesen Band zur Hand nehmen, begleitet mein Wunsch, dass Selmas Fühlen und Denken, Leben und Sterben für immer in ungebrochener Erinnerung bleiben möge.

*Iris Berben
Schauspielerin
Präsidentin der deutschen Filmakademie*

Berlin, im Dezember 2011

«Смерть – це з Німеччини майстер» – так образно сформулював страшну істину великий син Чернівців Пауль Целан у своєму вражаючому вірші «Фуга смерті».

З «найхолоднішою байдужістю» цей «майстер з Німеччини» забрав життя також у вісімнадцятилітньої чернівецької школярки Зельми Меербаум–Айзінгер. Будучи єврейською дівчиною, вона стала – як і тисячі чернівецьких євреїв – жертвою безжального шаленства німецького нацистського режиму. «Я хочу жити», – пише вона в одному з віршів, – «хочу сміятись, дітей родити. / Хочу боротись, творити, кохати. / Я хочу небо на руки взяти. / Дихати вільно, співати пісні. / Не хочу вмирати. Ні. / Ні!»

Призвідців нацистського терору такі життєві сподівання мало обходили. Через кілька місяців після свого вісімнадцятиліття, 16 грудня 1942 р., юна Зельма, геть змучена, обезсилена й виснажена в одному з таборів СС, мусила розпрощатися з життям.

Лише три коротких роки судилося їй писати вірші та з рідкісним словесним лаконізмом і невимовною людською ніжністю окреслювати початок свого першого кохання, яке, заледве розпочавшись, стало її останнім.

Її вірші – всього п'ятдесят сім – пронесли й зберегли у своєму серці дві її подруги. Понад сорок років тому вони потрапили до Німеччини, яка прагнула усвідомити жорстокий, реальний привид власного минулого й у своїй врешті-решт зламаній обмеженості спокутати його.

Деякі з її віршів були опубліковані ще наприкінці сімдесятих років, без належного резонансу. Тільки в 1980 р. німецька громадськість – завдяки засобам масової інформації та новому виданню цієї лірики – починає сприймати й глибоко брати до серця цей так само маленький, як і великий «опус» молодій Зельми Меербаум–Айзінгер.

Приблизно в цей час я також уперше натрапила на Зельміні вірші. Відтоді її поетичний голос, її трагічна доля постійно стоять у мене за плечима. Ненав'язлива майстерність її слова, заворожлива мелодія її оптимістичної меланхолії, яка наприкінці життя застигає у невимовному сумі, вже ніколи не покинуть мене до кінця моїх днів.

Вислів Райнера Марії Рільке про те, що «прекрасне є початком жакливого» отримує у віршах Зельми своє глибоке, страхітливе підтвердження. Це так, мовби Зельма, пишучи свої поезії, передбачала й передчувала все, що станеться потім. Її слова, її відчуття наділені субстанцією, своїм власним еством, вони є неспотвореним життям, є поезією. Рідко коли я зустрічалася у своєму житті з мовою такої безстрашної і трагічної незахищеності. Як глибока, «незагойна рана» відображаються у віршах Зельми Меербаум–Айзінґер пекельні падіння «Третього рейху», що стали фатальними в долі молоді людської істоти.

У квітні 2011 р. я мала щастя провести два дні у Чернівцях, постояти перед будинком, у якому мешкала Зельма Меербаум–Айзінґер, пройтися колишнім єврейським гетто, щоб наступного вечора прочитати в Єврейському домі вірші Зельми німецькою мовою. Під час мого перебування там я змогла переконатися, що досі поезії Зельми можна було прочитати лише винятково німецькою. Сьогодні цій сумній обставині покладено край, і я безмежно щаслива, що цей томик віршів – конгеніально перекладений професором Петром Рихлом – віднині існує також українською мовою і, сподіваюся, знайде шлях до сердець багатьох громадян і громадян цієї країни. Усіх тих, хто візьме в руки цю поетичну збірку, супроводжуватиме моє бажання, аби почуття й думки Зельми, її життя і смерть назавжди залишилися в їхній немеркнучій і вдячній пам'яті.

*Іріс Бербен,
актриса,
президент німецької Академії кіномистецтва*

Берлін, грудень 2011 р.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.